

ПІДПРИЄМНИЦТВО У СФЕРІ АПК

УДК 334. 7/.76: 167.1

JEL Classification: R 11

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПОЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Резнік Н.П., д.е.н., професор
Київський міжнародний університет

Анотація. Розглядається проблема раціонального поєднання малих, середніх і великих підприємств та необхідність у розробці відповідної методології. Доведено, що у довгостроковій перспективі бачиться можливим тільки двоєдине вирішення названої проблеми: з одного боку, послідовна орієнтація на ринкові відносини для гарантії забезпечення конкурентоспроможності продукції всіх підприємств – малих, середніх і великих; з іншого – підвищення якості життя, розвиток соціальної інфраструктури сільської місцевості, що збереже її як основу життєдіяльності і зайнятості населення. Зроблено спробу розробити відповідну методологію для вирішення проблем раціонального поєднання малих, середніх і великих підприємств аграрного сектору, що полягає у виборі ознак або показників, за допомогою яких можуть бути охарактеризовані або визначені розміри підприємств та було побудовано шкалу для їх співставлення.

Визначено необхідний обсяг виробництва і виробничі потужності підприємств. Вони можуть бути як сконцентрованими в одному місці, що формує велике підприємство, так і просторово розосереджені, що веде до створення середніх і малих підприємств в залежності від відстані розгалуження. Співвідношення підприємств залежить, таким чином, від їх кількості і складу. Обґрунтовано, що розміри ново організованих підприємств повинні корелюватися з розмірами діючих так, щоб їх загальна кількість була зв'язана із сумарною величиною потреб у відповідній продукції, необхідним рівнем резервних запасів, економічно виправданою величиною виробничих потужностей, рівнем культури споживання і ступенем використання вторинних ресурсів, швидкістю здійснення технічних і технологічних нововведень.

Доведено, що тільки двоєдине вирішення названої проблеми: з одного боку, послідовна орієнтація на ринкові відносини для гарантії забезпечення конкурентоспроможності продукції всіх підприємств – малих, середніх і великих; з іншого – підвищення якості життя, розвиток соціальної інфраструктури сільської місцевості, що збереже її як основу життєдіяльності і зайнятості населення.

Ключові слова: мале, середнє, велике підприємство, конкурентоспроможність, інфраструктура, зайнятість, розвиток.

PRACTICAL CONSIDERATIONS OF ENTERPRISES RATIONAL COMBINATION IN AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINIAN ECONOMY

Dr. Nadya Reznik, DH in Economics, Professor
Kyiv International University

Summary. Methodological provisions concerning the rational combination of small, medium and large enterprises and the need to develop appropriate methodology is studied in the article. It is proved that in the long run it seems possible only to solve the problem by twofold: on the one hand, the consistent orientation to a market economy to ensure the competitiveness of products ensure all businesses – small, medium and large; the other – the quality of life, development of social infrastructure in rural areas, keep it as the basis of life and employment. An attempt to develop an appropriate methodology is made in order to solve problems of rational combination of small, medium and large enterprises, the agricultural sector, that select the attributes or indicators, which can be characterized or defined by size of enterprises and was built to the scale of their comparison.

The demanded output and production capacity of enterprises is determined. They can be concentrated in one place, which forms a large enterprise and spatially dispersed, leading to the creation of small and medium enterprises, depending on the distance branching. Value of enterprises depends, therefore, on their number and composition. It is proved that the size of newly organized enterprises should be correlated with the size of operating so that their total number was associated with a total value of needs in the relevant products, the required level of reserve stocks, economically justified largest production capacity, the level of consumer culture and the degree of utilization of secondary resources speed of technical and technological innovations.

It is proved that there is the only solution that is called dual problem: on the one hand, a consistent focus on market relationships to ensure the competitiveness of products ensure all businesses — small, medium and large; the other — the quality of life, development of social infrastructure in rural areas, keep it as the basis of life and employment.

Keywords: *small, medium, large enterprise, competitiveness, infrastructure, employment, development.*

Постановка проблеми. Сучасний стан економічного розвитку аграрного сектора економіки України пов'язаний з кардинальними перетвореннями відносин власності і реформуванням сільськогосподарських підприємств у нові організаційно-правові форми господарювання ринкового типу. Критерієм економічної ефективності їх виробничо-господарської діяльності виступає максимізація прибутку на одиницю витрат ресурсів при високому рівні якості праці і забезпеченні конкурентоспроможності продукції. Отже, по суті, всі підприємства, які розміщені на території села, району, області переслідують єдину підприємницьку мету – одержання прибутку. Сприятливі соціально-економічні умови праці є важливим чинником як для самої мети підприємницької діяльності підприємств, організацій та інших структур, що знаходяться в даному регіоні – отримання максимального прибутку, так і засобів її досягнення: підвищення продуктивності праці, її результативності, мотивації трудової і соціальної активності.

Певна економічна незалежність власників новостворених підприємств і організацій сільської території, їх прагнення будь-якою ціною мінімізувати витрати (матеріальні, трудові, природні, фінансові тощо) на виробництво зумовили зневажливе ставлення до умов праці, охорони життя й здоров'я працівників. Експлуатація великої кількості фізично й морально зношених машин і устаткування на селі, незадовільна організація праці, низький рівень виробничої і трудової дисципліни, відсутність заінтересованості керівників у поліпшенні умов та безпеки праці, а також ряд інших чинників визначають сучасний стан розвитку сільського регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та практичні аспекти механізму підвищення ефективності аграрної сфери економіки, використання раціональних способів організації сільськогосподарського виробництва розглянуті у працях В.Г. Андрійчука, І.Ф. Баланюка, М.В. Вишиванюка, П.І. Гайдуцького, В.Г. Галанця, М.В. Гладія, В.К. Збарського, О.В. Крисального, М.А. Лендела, М.І. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, І.Р. Михасюка, О.М. Онищенко, В.П. Рябоконе, П.Т. Саблука, М.П. Сахацького, В.М. Скупого, А.М. Стельмашука, М.М. Федорова, Г.В. Черевко, Л.М. Шевченко, О.М. Шестопаль, В.В. Юрчишина. Проте їх дослідження охоплюють окремі аспекти проблеми і не дають хоча б найбільш загального уявлення про сучасну трансформацію укладів, глибинні процеси і явища, що відбуваються при цьому, регіональні особливості їх прояву, соціально-економічну результативність.

Невирішені складові загальної проблеми. Оскільки сільська територія за умов ринкової економіки розглядається як єдиний організм, виникає проблема раціонального співвідношення його складових (підприємств і організацій виробничої, невиробничої, культурної, побутової, сервісної сфери тощо).

Формулювання цілей статті. Пошук раціонального співвідношення між ринковим і державним регулюванням сільського господарства. Розглянути понятійний апарат, який використовує сучасна економічна наука, характеризуючи різноукладну аграрну сферу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема раціонального поєднання малих, середніх і великих підприємств відноситься до числа актуальних. Те, що ця проблема перш за все організаційна, впливає із визначення організаційних відносин. А це відносини між частинами. В даному випадку – підприємствами, причому мова тут йтиме не про господарські кооперативні зв'язки між ними, а про співставлення у розмірах і відношення частини і цілого, тобто підприємства як частини галузевої, територіальної або регіональної системи і всього господарського комплексу. Якщо ціле – це галузь або територія (село, район, область), то якими повинні бути їх частини, що називаються підприємницькими структурами (підприємствами)?

Скільки повинно бути таких частин (складових), щоб ціле могло функціонувати як економічно самостійне утворення? Як їх наявність або навпаки, відсутність деяких з них, відображається на цілісності, функціонуванні і розвитку відповідних систем?

Перехід галузей агропромислового виробництва на роботу за умов ринкової економіки безпосередньо використовує і організаційну політику в господарській сфері. Вже сьогодні виникає необхідність раціонального поєднання, а не протиставлення великих, середніх і малих підприємницьких структур на селі. Різні за розмірами підприємства АПК мають, в за-

лежності від своїх видових особливостей і умов функціонування відповідні переваги та недоліки. Тривала одностороння орієнтація на необмежену концентрацію виробництва, захоплення гігантоманією, в епоху соціалізму, виявилися невиправданими логікою економічного розвитку. Для вирішення проблем раціонального поєднання малих, середніх і великих підприємств перш за все необхідна розробка відповідної методології.

Першим питанням названої методології є вибір ознак або показників, за допомогою яких можуть бути охарактеризованими або визначеними розміри підприємств і була побудована шкала для їх співставлення.

Спроби отримати відповідь на поставлене питання мають давню історію. Ще у працях комісії царської Росії, заснованої для перегляду статутів фабричного і ремісничого, відмічалось, що «Вопрос о том, что считать ... большим заведением и что малым, в сущности, не разрешим вполне правильно. Можно в этом случае принять признаком или число рабочих и свойство механических снарядов, или капитальную стоимость, или годовой оборот заведения» [1, с. 82-83]. Фактично ці ж показники застосовуються і понині, а в системі управління державної промисловості ще недавно вони використовувалися для визначення: а) категорійності підприємств з оплати праці керівних і інженерно-технічних працівників; б) числа типів структур управління підприємств галузі.

Це свідчить про суттєвість властивостей виробничо-господарських систем, які відображаються даними ознаками.

Друге питання методології – стосується переліку факторів, що впливають на розмір підприємства. До них слід віднести: а) тип виробництва: дискретне і безперервне, виробниче і невиробниче, сезонне і постійне, просте і складне (наукоємне), тощо; б) організація виробництва: спеціалізація, уніфікація, концентрація, комбінування, диверсифікація; в) місце підприємства в структурі галузі (виробничо-господарської системи); г) розмір потреби, напрямок використання продукції та її значущість (місцева, галузева, загальнодержавна, міжнародно-експортна); д) потреби і джерело ресурсного забезпечення, в тому числі особливості сировини та розміщення сировинної бази; е) ступінь розвитку виробничої і соціальної інфраструктури; ж) форму власності: державна, колективна, кооперативна, корпоративна, змішана, приватна тощо.

Третє питання методології – вибір оцінних показників, виходячи із критеріїв результативності і/або ефективності роботи підприємства, залежних від його розмірів та з врахуванням впливу сукупності факторів. Такі функції можуть бути побудовані відносно інтересів: а) окремої системи (підприємство), взаємодії систем (підприємства-суміжники) б) надсистем (регіон, господарство, країни-держави) В минулому методичні розробки проводилися з позицій окремого підприємства, хоч і пропонувалося враховувати ознаки регіонального розвитку. Але при цьому не бралися до уваги умови керованості, незважаючи на те, що техніко-економічні показники виробництва, як би привабливо вони не виглядали у проекті підприємства, фактично можуть бути досягнутими тільки внаслідок управління використанням основних виробничих фондів, в які перевтілюються капітальні вкладення на будівництво після їх освоєння. Ще в кінці 80-х років минулого століття робилися спроби показати продуктивність розгляду питань створення або реорганізації виробничої структури підприємства як задачі формування об'єкта управління [2, с. 126-140].

Четверте питання методології – встановлення залежності або розробка методів її знаходження між величиною оціночного показника і числовим значенням показника, який характеризує розмір підприємства. З позицій загальної теорії організації представляється запозичення, розуміється, з певною інтерпретацією, методів побудови аллометричних рівнянь, які використовуються в біології при вивченні співвідношень між розмірами тварини (маса тіла, об'єм поверхні) і її органами або інтенсивністю метаболізму та інших процесів життєдіяльності. В цьому знайшла б практичне втілення лінія на зміцнення інтеграції суспільних, природничих, соціальних і технічних наук. Справа в тому, що: а) підприємство як господарський механізм подібно живому організму потребує для свого виживання (збереження) і розвитку енергії (фінансових, матеріальних, трудових ресурсів, інформації, знань, які не даються задарма), воно також діє на певній території (середовищі) і відноситься за своєю приналежністю до галузі, як особина до виду.; б) «конструкція тварини оптимальна, оскільки еволюція негайно усуває все неекономічне і марновитратне» [3, с. 230-231].

П'яте питання методології обумовлене новизною постановки задачі – мова йде не про розміри окремо взятого підприємства, а співвідношення розмірів ряду підприємств. Тому необхідно знати в яких межах повинен будуватися цей ряд, щоб забезпечи-

ти раціональне поєднання підприємств різних розмірів. Оскільки підприємство одночасно існує і в галузевій, і в територіальній системах, постільки шукане співвідношення суттєве для обох. Причому підходи тут не можуть бути однаковими.

В складі галузі середні і малі форми господарювання повинні попадати у сферу «тяжіння» великих. При цьому вони можуть: а) являтися, навіть будучи юридично самостійними, їх структурними підрозділами: філіалом, опорним пунктом, дочірнім підприємством, тобто частинами, які входять в склад цілого на основі субординації (адміністративних зв'язків); б) «тяжіти» до крупних на основі госпрозрахункового інтересу, тривалих і стабільних господарських (кооперативних) зв'язках. Наявність в галузі «різнокаліберних» підприємств, чий статус, проте, інваріантний (незалежний від змін, постійний, незмінний) розміру, погіршує співвідношення централізації, сприяє збільшенню числа об'єктів та створює ринкове середовище для їх підприємницької діяльності.

В територіальному розрізі підприємства різних розмірів можуть бути більш «незалежними» відносно один від одного, але тісніше «прив'язані» до потреб адміністративно-територіальної одиниці. В її межах «асортиментний набір» підприємств повинен бути таким, щоб забезпечувалося пропорційне, гармонійне функціонування і розвиток території, тобто щоб він був подібним набору хромосом в живій клітині. Це якраз те, що може слугувати природною підставою підвищення господарської або, якщо точніше, то і підприємницької ролі місцевих органів влади та самоврядування. При неможливості організації (розміщення) «відсутніх» підприємств на тій чи іншій території, тобто при наявності ознак деформованості структури її «господарства», повинне ставитися питання про уточнення меж даної території. Інакше кажучи, вихідним пунктом адміністративного поділу території повинне слугувати, якщо абстрагуватися від питань забезпечення національного суверенітету, економічне районування. Такий підхід проявиться при розробці питань роботи територіальної одиниці на засадах підприємництва (регіонального госпрозрахунку).

За різниці умов раціонального співвідношення підприємств в галузевому і територіальному розрізах загальним для них повинна бути перевага (примат) цілого над частиною. Отже, включення малих і середніх форм господарювання в галузеву систему управління виробництвом відбувається через великі, тобто послідовно; в територіальну – безпосередньо, тобто паралельно, оскільки на одній і тій же території можуть розміщуватися підприємства різних галузей і оскільки те, що рахується малим чи великим в одній галузі, зовсім не є таким за таких же характеристик для іншої. Економічний ефект сільськогосподарських формувань району (області) сьогодні продовжують визначати як суму ефектів розміщення і господарювання окремих складових, а не як наслідок їх глибокого (комплексного) поєднання. В цьому вбачається порушення вимог закону синергії та ринкової економіки, який важливий, як і інші закони організації, для вирішення питань структуризації виробничо-господарських систем.

Кожне підприємство необхідно розглядати як ланку в ланцюгу виробничо-господарських зв'язків. Підприємства взаємодіють за допомогою економічних, технічних, політичних, соціальних, культурних та інших зв'язків між собою, а також з іншими інгредієнтами середовища. І співвідношення в розмірах підприємств (в середині території) повинне бути таким, щоб усунути наявність вузьких місць (диспропорцій), втрати сировини і «звалище» нереалізованої продукції, щоб комунікації при здійсненні обмінних процесів досягалися при мінімальних сумарних транспортних витратах. Можливості ресурсного забезпечення, і перш за все енергетичного, яке надає життєве середовище, виступають природним обмеженням на розміри живих систем. Розміри підприємства кожного виду (великого, середнього чи малого) повинні надавати йому можливість гнучкої самостійної поведінки: адаптування до змін зовнішнього середовища як сфери ділового партнерства, освоєння нової «екологічної ніші», тобто дозволяти бути пластичним, перебудовуватися і переходити на нові види сировини, продукції, ринки збуту, а також правила і умови господарювання. У зв'язку з обмеженістю кінцевого в кожний період обсягу ресурсного потенціалу важливо, щоб зростання (і розвиток) одних підприємств і (якщо вони випускають продукцію не взаємозамінну) не звужував би «життєвого простору» для прояву підприємливості інших.

Виконання цієї вимоги і повинно служити загальним критерієм раціональності шуканого співвідношення.

В умовах ринкових відносин раціональне співвідношення підприємств різних розмірів повинне складатися внаслідок кращого використання у господарській і підприємницькій діяльності законів ринкової економіки. Тобто, за таких умов розміри підприємств визначаються інвестором або засновниками. Співвідношення підприємств різних

розмірів має сенс тільки для певної їх сукупності, їх кількості в галузевому і /або територіальному розрізах. І важливо визначити межі цієї кількості (множини), тобто визначити, скільки і яких підприємств повинно в неї входити. Основу цього повинно становити вивчення потреб, ринкового попиту на продукцію і послуги. Спочатку необхідно визначити необхідний обсяг виробництва і виробничі потужності. Вони можуть бути як сконцентрованими в одному місці, що формує велике підприємство, так і просторово розосереджені, що веде до створення середніх і малих підприємств в залежності від відстані розгалуження. Співвідношення підприємств залежить, таким чином, від їх кількості і складу. Воно обумовлюється: а) потребами населення в залежності від його чисельності; склад саме таких підприємств АПК повинен бути аналогом набору хромосом в клітині живого організму; б) потребами підприємств, які випускають продукцію особистого споживання у сировині, енергії, машинах, обладнанні, транспортному і ремонтному обслуговуванні; в) необхідністю кооперування внаслідок територіального поділу праці, обміну продукцією, виробництво якої з тих або інших причин не може бути організоване на даній території. Таким чином, співвідношення підприємств – не самоціль, воно не має самодостатнього значення. Якщо у хромосомному наборі живого організму чогось не хватає, то наяву неповноцінна особина. Те ж саме по суті являє собою і дефіцитна (затратна) економіка, яка є свідченням недорозвиненості господарського механізму, його поганій пристосованості. Метою є визначення перш за все раціональної структури господарювання в територіальному (галузевому) розрізі і структури управління (самоуправління) ним, а встановлення при цьому раціонального співвідношення великих, середніх і малих підприємств – її підзадача, вирішення якої впливає на організаційні умови ефективного функціонування економіки.

Розміри наново організованих підприємств, ймовірно, повинні корелюватися з розмірами діючих так, щоб їх загальна кількість була зв'язана із сумарною величиною потреб у відповідній продукції, необхідним рівнем резервних запасів, економічно виправданою величиною виробничих потужностей, рівнем культури споживання і ступенем використання вторинних ресурсів, швидкістю здійснення технічних і технологічних нововведень.

Успішне функціонування малих форм господарювання передбачає достатній рівень інфраструктурного розвитку: таким підприємствам, на відміну від великих, не вигідно мати власні підрозділи. В цьому випадку не можна не погодитися з тим, що фактором, який блокує діяльність малих форм господарювання на селі, є недосконалий розвиток, обслуговуючих і в першу чергу сервісних підрозділів та соціально-культурного забезпечення. На відміну від урбанізації, яка концентрує виробництво, малі форми господарювання, навпаки, приводять до його розосередженню.

Отже, для об'єктивної оцінки результативності різних форм господарювання і управління повинні бути забезпечені: а) необхідна різноманітність самих форм або широкий спектр, в якому могли б проявитися їх суттєві відмінності; б) рівні «стартові умови» для кожної форми або правова рівновага у положенні власників. Закон України «Про підприємства в Україні» інші нормативно-правові акти такі умови нібито передбачають, але важливо, щоб інші, новоприйняті законодавчі і нормативні акти, як це вже траплялося не раз, їх не порушували [6].

Висновок. Еволюційний підхід дає змогу зробити узагальнюючий висновок про те, що «введені у невеликій кількості в систему нові складові приводять до виникнення нової мережі реакцій між її компонентами. Нова мережа реакцій починає конкурувати зі старим способом функціонування системи. Якщо система структурно стійка відносно вторгнення нових одиниць, то новий режим функціонування не встановлюється, а самі нові одиниці (іннованти) гинуть. Але якщо структурні одиниці успішно «приживаються» (наприклад, якщо нові одиниці розмножуються достатньо швидко і встигають «захватити» систему до того як загинуть), то вся система перебудовується на новий режим функціонування: її активність підкоряється новому синтаксису [4, с. 251]. Розуміння цього положення також важливе для успіху в економічній перебудові аграрного виробництва на шляху до ринку.

Що ж стосується порівняно невеликих форм господарювання в сукупності виробничо-господарської системи, то це співвідношення збережеться, мабуть, і у віддаленій перспективі. Чим вище буде міра різноманіття організаційних форм різного розміру, форм власності і господарювання, тим ширше очікуваний потік пропозицій на ринку товарів і послуг, тим повніше задоволення виробничих і особистих потреб суспільства [5, с. 51].

У довгостроковій перспективі бачиться можливим тільки двоєдине вирішення названої проблеми: з одного боку, послідовна орієнтація на ринкові відносини для гаран-

тії забезпечення конкурентоспроможності продукції всіх підприємств – малих, середніх і великих; з іншого – підвищення якості життя, розвиток соціальної інфраструктури сільської місцевості, що збереже її як основу життєдіяльності і зайнятості населення.

Перелік посилань:

1. Алаев Э.Б. и др. Глобальное общество: новая система координат (подходы к проблеме). / Э.Б. Алаев – СПб. : Алетейя, 2000. – 146 с.
2. Мак-Фарленд Д. Поведение животных. / Д. Мак-Фарленд. – М. : Мир, 1988. – 162 с.
3. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Прогресс, 1986. – 184 с.
4. Шмидт-Ниельсон К. Размеры животных: почему они так важны? / К. Шмидт-Ниельсон – М. : Мир, 1987. – 298 с.
5. Збарський В.К. Розвиток дрібнотоварного сектору сільських поселень України: монографія. / В.К. Збарський – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 655 с.
6. Збарський В.К. Організаційно-правові форми господарювання у Хрущовський період / В.К. Збарський, М.Ф. Бабієнко // Зб. наук. праць Львів. нац. ун-ту вет. медицини ім. С. Гжицького. – 2013. – С. 12–45.
7. Шкільов О.В. Організація виробництва і підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах. / О.В. Шкільов – К.: Урожай, 1997.
8. Баланюк І.Ф. Організаційне забезпечення нового етапу розвитку аграрних відносин. / І.Ф. Баланюк // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С.37–45.
9. Кириленко І.Г. Напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробництва. / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 69–74.
10. Амбросов В.Я. Реструктуризація реформованих господарств. / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 1997. – №9. – С. 15-16.
11. Підприємництво в аграрній сфері економіки. / За ред. П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. – К. : ІАЕ, 1997. – 514 с.
12. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави./ П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 10–16.
13. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2005. – №6. – С. 21–22.
14. Малік М.Й. Кооперація в сільському господарстві України: стан і перспективи./ М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2005. – №12. – С.5 –11.

Стаття надійшла: 13.06.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабич Д.В.

УДК 338.439.66:338.436(477)

JEL Classification: O100

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Смоленюк Р. П., к.е.н., доцент, ректор
Хмельницький економічний університет

Анотація. Розкрито роль та особливості процесу фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової невизначеності. Метою дослідження є наукове обґрунтування пріоритетів фінансового забезпечення реструктуризації сільськогосподарських підприємств в умовах розбалансування національної економіки та ускладнення управління боргами для досягнення взаємопов'язаних цілей, а саме забезпечення фінансової стабільності аграрного бізнесу в Україні. У процесі дослідження використано методи: діалектичний, наукової абстракції, суб'єктивно-об'єктивний, категоріально-понятійного й порівняльного аналізу, концептуального моделювання.

Показано специфічні риси фінансування в розрізі укладів господарств з високою соціально-економічною роллю для сільських громад і великих сільськогосподарських товаровиробників. Особливу увагу приділено розкриттю специфіки оцінки ефективності фінансування сільськогосподарських підприємств у рамках здійснення інтегрованої оцінки джерел фінансування розвитку підприємств; виявлення проблемних джерел фінансування підприємств; здійснення порівняльного аналізу кількісно-якісної характеристики джерел фінансування підприємств. Висвітлено зв'язок фінансових інновацій зі світовими процесами.